

Mezőberény, a huszonöt éve város, értékek őrzője, hagyományok ápolója

Beszélgetés Siklósi István polgármesterrel

„Három nemzetiség, számtalan lehetőség” – így szól a mottó a város logójában; a másik leggyakrabban elhangzó szlogen: „Mezőberény 25 éve város, az értékek őrzője, a hagyományok ápolója” – mindez több pusztaszlogennél; a helyi értékek gyűjtésében komoly tapasztalattal és múlttal bíró város életét valóban a nemzetiségek együttműködése, az értékörzés és a hagyományápolás határozza meg. Honnan indult Mezőberény, hová tart, kik segítik az úton? Többek között erről is faggattuk Siklósi István polgármestert.

Savolt Zoltán: Milyen adottságok, helyi folyamatok határozzák meg Mezőberény település életét, mindennapjait?

Siklósi István: Mezőberény többnemzetiségű város a 46-os és a 47-es út találkozásánál. A 120-as vasútvonal közvetlen a város mellett halad el. A vasútállomás rendelkezik rakodó vágányokkal, ami jó feltételeket biztosít a helyi lakosoknak, de úgy gondolom, hogy a hosszabb távú vállalkozásoknak is. Napjainkban közel 11 ezer fő él Mezőberényben. A két világháború közötti időszakban a 14 ezer főt is meghaladta a lélekszám, ennek oka többek között az volt, hogy a nagyvárosokban megélni nem tudó szegényebb rétegek költöztek a városba, többnyire rokonokhoz.

A város döntően mezőgazdasági jellegű, hiszen a környék jó minőségű földterületekkel rendelkezik, de emellett több ipari üzem is működik, illetve működött a településen. Korábban nagyjából fele-fele arányban adott munkát az ipar és a mezőgazdaság az itt élőknek. Ez az arány a rendszerváltás után jelentősen megváltozott. A mezőgazdaság a nagyarányú gépesítésnek köszönhetően egyre kevesebb embert foglalkoztatott; az ipar, elsősorban az építőipar pedig le szállóágban volt – bízom benne, hogy

a jövőben ez a folyamat visszajára fordul.

S. Z.: Mondana néhány szót a polgármesterségét megelőző évekről?

S. I.: Eredetileg műszaki pályára készültem, műszaki egyetemre jártam másfél évig, viszont Budapestet nem tudtam megszokni, ezért másfél év után váltottam, és egy rádió-tévé műszerész szakmát szereztem meg, amiben nagyjából egy évet dolgoztam, közben katonai szolgálatot is teljesítettem. A munkával töltött egy

Siklósi István polgármester
a Minden születendő gyermeknek ültessünk egy fát programon

évet követően, bár nagyon szerettem a szakmát, mégis elindultam a pedagógus pályán. Először tanítói, aztán testnevelői végzettséget szereztem, majd további szakirányú diplomát is. 25 évig dolgoztam a mezőberényi 1. számú Általános Iskolában, ahol eleinte munkaközösség vezetői feladatokat láttam el, később igazgatóhelyettesi, majd igazgatói munkakör betöltésére kaptam felkérést, majd a két mezőberényi általános iskola összevonását követően egy békéscsabai magániskolában voltam vezető. Ezt követően körülbelül másfél évig vállalkozó voltam, a vállalkozás keretében többnyire tanügyigazgatási szakértői tevékenységet végeztem, illetve egy tankönyvkiadónak voltam még referense. A tanügyigazgatási szakértői tevékenységem következtében két évre elkerültem a Dunántúlra, ahol egy iskola újraindításával bízott meg a település vezetése. Nagyon szép két évet töltöttem egy csodálatos faluban, csodálatos emberek között, de nem Mezőberényben.

S. Z.: Említette már, hogy körülbelül 11 ezer lakos él Mezőberényben. Milyen az idősek, fiatalok és az aktív korosztály aránya?

S. I.: Ahogyan a Békés megyei települések döntő többségére jellemző a lélekszám csökkenése, ugyanúgy Mezőberényben is ez tapasztalható. A népességnyilvántartás statisztikái alapján azt kell megállapítani, hogy ugyan megvan a népességsökkenés, de valamivel kisebb, mint a megyei átlag. Egyre több idősorúval kell foglalkoznia az önkormányzatnak és egyre kevesebb az aktív korú, aki el tudja látni, vagy éppen el tudja tartani az időseket. A születések száma csökken, egyre kevesebb fiatal él és marad a településen, de bizakodásra ad okot, hogy a tavalyi évben kiugróan magas számú gyerek született a városban az előző évekhez képest.

S. Z.: Mezőberény 2014-ben huszonöt éves. Az évforduló kapcsán ilyenkor számvetésre is sor kerül. A gazdaság, az ipar a mezőgazdaság mellett mennyire érzi meghatározónak a kultúrát a település életében?

S. I.: A mecenatúra a rendszer-váltást követően beszűkült, szinte

Kézműves foglalkozás a Népfiiskolán

kizárólag az önkormányzatra maradt. A vállalkozások, az egyéni vállalkozások és a magánosítás következtében előállt egy olyan helyzet, amikor azok az emberek, akik megtehették volna, nem igazán adtak támogatásokat, mert az eredeti tőkefelhalmozás keretében próbálták a vagyonukat, illetve tőkájüket olyan mértékig gyarapítani, hogy tovább tudják erősíteni a vállalkozásaikat. Ez a feladat így döntően az önkormányzatra maradt 1990 után, és az önkormányzat igyekezett megfelelni mindenkor ennek az elvárásnak. Az elmúlt négy-öt évben pozitív változásként tapasztalható a mecenatúra kialakulása, a kultúra támogatása. Egyre több civil szervezet, kulturális csoportot, alapítványt támogatnak vállalkozások, többnyire anonim módon.

A kultúra és közösségi művelődés a város életében, ha nem is olyan szinten meghatározó, mint a megélhetést biztosító ipar, mezőgazdaság, de azért mégiscsak jelentős szerepet tölt be. Hiszen lehet bármilyen erős ipar, bármilyen erős mezőgazdaság, lehet akár 100%-os foglalkoztatottság is, ha egy településen az oktatás, a kultúra nincs a helyén, akkor egész biztos kevésbé maradnak meg ott az emberek.

S. Z.: Mit jelent a város életében a civil szervezetek szerepvállalása?

Negyed századdal az első civil szervezetek megjelenése után mennyiben változott a tevékenységük?

S. I.: Valamikor Magyarországon, ha a tanulmányaimból jól tudom, akkor nagyon erős volt a civil szféra. Rengeteg alapítvány, olvasóköri, egyéb szervezet működött a településeken, amik elláttak bizonyos civil tevékenységet. Viszont ez a civil tevékenység nagyon-nagyon visszaszorult, hiszen az 50-es évektől kezdve különböző rendelkezésekkel ellehetetlenítették a szervezeteket. A 80-as évektől megindult a civilek szerveződése. Korábban elsősorban sportterületen, sportegyesületek formájában, de a 80-as évek közepétől, végétől kezdve egészen más területek is elkezdtek működni. Mezőberényben az első ilyen nagy civil szervezet, ami a mai napig is működik, a Baráti Egylet Mezőberényért (BEM) volt.

Nagyon korán fölismerték azt, hogy nem elég a politikával foglalkozni, nem elég a politikára támaszkodni, a helyi ügyeinket döntően helyben kell megoldani, illetve azokat az elképzeléseinket, amikhez külső támogatás kell, a kapcsolataink révén kell erősíteni, megoldani. Mezőberényben a civilek – 67 civil szervezete van a városnak – hiánypótló szerepet töltenek be, s ez nagy segítség a mezőberényi önkormányzatnak. Ezért is tartottuk fontosnak a 2010-es választá-

sok után, hogy a civilekkel minél jobb kapcsolatot alakítsunk ki. Hiszen ők önként teszik meg azt, amit egyébként intézményi rendszerünk, intézményi hálózatunk nem biztos, hogy el tud végezni, és ráadásul olyan valós igényekre adnak választ, amit lehet, hogy az intézményrendszer, az önkormányzat föl sem tudott mérni, nem is találkozott vele. A 67 civil szervezet a legkülönbözőbb tevékenységeket végzi: a lovasoktól kezdve a vadászokon, a horgászokon, a városvédőkön át a Népfőiskola Alapítványig. Nemcsak Mezőberényben kellene látni a civilek fontos, pótolhatatlan szerepét, hanem az egész országban: ezért tartanám fontosnak, hogy az állam továbbra is támogassa a civilek működését.

S. Z.: Milyen szerepet játszanak a nemzetiségek – önkormányzati képviselőik és civil munkájuk révén – a város kulturális életében?

S. I.: A németek és a szlovákok nagyon erős civil szervezetekkel rendelkeznek, és nem elsősorban a nemzetiségi önkormányzaton keresztül működnek, hanem sokkal inkább a hagyományápoló (a német hagyományápoló), illetve a szlovák szervezeten keresztül. Rendezvényeikről folyamatosan tájékoztatják a lakosságot. A szlovákok hétfvégén tartották a

„Nagymamáink sütötték” elnevezésű, immár hagyományos rendezvényüket, ahol bemutatták, hogyan is készítettek elődeink a hagyományos ételeket. A szlovákok csak az elmúlt évben 152 városi programon vettek részt – szinte hihetetlen, hiszen nincs ennyi hétfvége vagy ünnepnap, tehát még a munkanapokon is tevékenykedtek. Közte olyan érdekes programok folytak, mint a szappanfőzés, lekvárfőzés, vagy az óvodásoknak szóló különböző rendezvények. Ugyanez elmondható a német nemzetiségről is, hiszen ők is szinte napi rendszerességgel rendezik programjaikat, számos eseményen vesznek részt.

S. Z.: Ezek olyan értékek, olyan hagyományápoló rendezvények, amelyek az átörökítést segítik a fiatalabb nemzedék számára.

S. I.: Az identitás megőrzése nagyon nehéz a nyelv használata nélkül. A szlovák nyelv majdnem teljesen kihalt Mezőberényben, sürgős beavatkozás kellett. A német a rendszerváltás után divat lett, ezért megmenekült. A szlovákok azonban nehezebben tudják a nyelvet ápolni, de nyelvtanfolyamok szervezésével, az óvodában az óvónők és a dajkák beiskolázása segíti azt, hogy megmaradjon a nyelv. A németeknél már korábban elke-

dődött ez a folyamat. Véleményem szerint, ha a gyerekek megkapják a megfelelő indítást, a megfelelő motivációt fiatal korban, akkor talán ők is hajlandóak lesznek arra, hogy nemzetiségi hagyományait ápolják. Mezőberényben egyébként a nemzetiségek körében kb. 600-700 közötti azoknak az embereknek a száma, akik német vagy szlovák nemzetiségnek vallják magukat.

Ez, ha úgy vesszük, alacsony szám, mert nem éri el a lakosság 10 százalékát sem, másfelől viszont nagy, hiszen Mezőberényben is kitelepítések sújtották a két fő nemzetiséget és voltak más olyan atrocitások is, amik miatt a nemzetiségi lakosok száma jelentősen csökkent.

S. Z.: Logójuk tartalmazza a „Három nemzetiség, számtalan lehetőség” szlogent, és több helyen találkozhatunk a „Mezőberény 25 éve város, az értékek őrzője, a hagyományok ápolója” felirattal. Kulturális üzenete van ezeknek a mondatoknak?

S. I.: A „három nemzetiség, számtalan lehetőség” arra utal, hogy ebben a három nemzetiségünkben nőttünk fel. Azzal, hogy amit a német megcsinált, azt ugyanúgy akarta a szlovák és a magyar is, amit kitalált a magyar, azt meg akarta csinálni a szlovák és a német is. Ha úgy tetszik, akkor mindegyik túl akarta licitálni a másikat és ez vonatkozott a kultúrára is, hiszen létrehozta mindegyik a saját olvasóköreit, színjátszó körét, zenekarát, és más kulturális értékeit. Ha nem lett volna három nemzetiség, akkor valószínűleg a kulturális élet lényegesen alacsonyabb szinten folyt volna. A versenyhelyzet ebben a tekintetben is nagyon jó, akár egy városon belül, akár a városok között is. Én úgy gondolom, hogy ez egy nagy lehetőség a kultúra területén is. A második szlogenként használt „az értékek őrzője” kifejezés pedig arra utal, hogy igenis meg akarjuk őrizni, föl akarjuk tární az értékeinket, hiszen a múltból építhetünk, és kitalálhatunk új dolgokat. Nem véletlen, hogy a megyében elsőként mi hoztunk létre értéktárat, illetve értéktár bizottságot. Az értékgyűjtő munka nem most kezdődött, amikor a hivatalos felkérések erről megtörténtek, hanem sokkal koráb-

Faültetés 2014. városi rendezvény a Városi Ligetben

Megyei Dalostalálkozó az OPSKK szervezésében

ban, hiszen már a '80-as évek végén, '90-es évek elején a könyvtár dolgozói és civilek gyűjtőmunkát végeztek és elkezdtek felállítani helyi adatbázisokat. Komoly eredményeket értek el többek között a városépítők, akik a helyi épített örökség területén végeztek nagyszabású felmérést.

Nagyon fontos az épített örökségünk. Városvédő szempontból fontos épületeket vett védelem alá az önkormányzat. Terveink szerint nemcsak egyedi épületeket, hanem városképeket, vagyis utcaképeket veszünk védelem alá, például a Petőfi utcát, ahol a régi polgári házak döntő többsége áll. Jelentős részük jó állapotban van, de a másik részét föl kellene újítani. Ehhez többek között pályázati alapot különítettünk el az idei év költségvetésében, amiből támogatni szeretnénk ezeknek az épületeknek a felújítását. Tehát a két mondat több, mint szlogen, hiszen ezek alapján, e szerint szeretnénk élni, és szeretnénk a kultúrát erősíteni.

S. Z: *A településen a kulturális célú civilek mellett az Orlai Petrics Soma Kulturális Központ és a Me-*

zőberényi Népfőiskola Alapítvány is megtalálható, mint a közösségi művelődés őrzője, ápolója. Hogyan tudja segíteni a szervezetek, intézmények kulturális célú munkáját az önkormányzat?

S. I: Onnan kellene kezdenem talán, hogy az önkormányzat, ahogy már elhangzott, korábban szinte egyedül kellett, hogy legyen a kultúra mecénása, és ezt a feladatát döntő mértékben a művelődési központon keresztül látta el. Jelen pillanatban az Orlai Petrics Soma Kulturális Központ a neve annak az összetett, integrált intézménynek, amelyben könyvtár, muzeális gyűjtemény és maga a művelődési ház is üzemel. Természetesen fontos szerepet szánunk neki, hiszen a város nagy rendezvényeinek a feladata az OPSKK-nál található. Igen, mindenhez pénz kell, még ahhoz is pénz kell, hogy az értékeinket összegyűjtjük, rendszerezzük és archiváljuk. De nemcsak az értéktárhoz szükséges anyagi forrás, hanem a többi civil tevékenységhez is. Valamikor viszonylag könnyen működött ez, hiszen voltak támogatók, akik a kultúrára, sportra vagy más közérdekű célokra áldoztak

pénzt. Mezőberény már régóta működtet minden évben egy úgynevezett pályázati rendszert, ahol a városi rendezvények lebonyolítására, valamint nemzetközi kapcsolatok megerősítésére lehet forrást nyerni.

2012-től egy olyan rendszert is bevezettünk, ahol a helyi iparüzési adó 1+1 százalékát lehet a civileknek felajánlani, azaz a civileknek kell meggyőzni a vállalkozót, hogy az ő számára adja az egy százalékot, a másik egy százalékot pedig valamely más civil szervezetnek. Mezőberénynek van közel 4 milliárdos költségvetése, és ebből 1 millió Ft-nyi összeget tud ilyen formában a civileknek biztosítani, így az igazán jól működő civil szervezetek akár 200 000 Ft fölötti forrást is össze tudnak gyűjteni. Ennek a támogatási rendszernek köszönhetően 1 056 000 Ft volt, amit tavaly a civilek ilyen formában kaptak. A rendezvények támogatására 1 600 000 Ft állt rendelkezésre, a külkapcsolatokra 1 200 000 Ft. Összességében megközelíti a 4 millió Ft-ot az a forrás, amiből a civilek is részesedhetnek, illetve az 1 300 000 Ft-ból kizárólag csak ők jutnak támogatáshoz.

S. Z.: *A településen a kulturális közfoglalkoztatási program 2013. december 1-től 22 fővel indult el. Mezőberény az elsők között élt a jelentkezős lehetőségével. Mit jelentett, illetve jelent a kezdeményezés a település életében?*

S. I.: Első pillanattól kezdve nagy lehetőséget láttunk a programban, hiszen segítséget nyújt azon a területen, ahol az önkormányzatok és a civilek is kevés forrással rendelkeznek. Segítséget jelent a közfoglalkoztatásban résztvevőknek is, mind anyagi, mind szakmai szempontból. Olyan munkát végeztek az önkormányzatnál, a civileknél, az intézményeknél, amire nem állt rendelkezésünkre sem anyagi, sem humán erőforrás. Nagy feladatot jelentett a kulturális közfoglalkoztatottak személyének kiválasztása, de örömmel mondhatom, hogy érdemi munkát végez a Mezőberényben – a program keretében – dolgozó 22 fő.

S. Z.: *A 22 főt 10 intézmény illetve szervezet foglalkoztatja. Meghatározó közülük az Orlai Petrics Soma Kulturális Központ, Mezőberény Város Önkormányzata és a Népfőiskola. Van-e visszajelzés, tapasztalat az ő munkájukról, tevékenységükről?*

S. I.: Az intézményekkel és szervezetekkel napi kapcsolatban állunk, állandó visszajelzést kapunk a közfoglalkoztatottak munkájáról, közülük kiemelkedő figyelemmel kísérjük a kulturális közfoglalkoztatottakat.

Némi bizonytalanságot éreztünk a feladatellátást illetően, kérdéses volt, hogy bizonyos munkafolyamatokban hogyan tudnak hatékonyan részt venni. Tapasztalataink azonban pozitív eredményeket mutatnak, hiszen lehet rájuk számítani, valóban értékteremtő, fontos munkát végeznek. Példaként említeném a nemrégiben megrendezésre került Molnár Miklós Emléktornát, ahol a kulturális közfoglalkoztatottak segítettek a rendezvény előkészítésében és lebonyolításában.

Az önkormányzatnál, a művelődési házban és a népfőiskolán 4-4 főt foglalkoztatunk.

A visszajelzések alapján elkönnyelhetjük azt a megállapítást, hogy a kulturális közfoglalkoztatás nagyon

hozzájárul a kulturális terület támogatásához. A népfőiskola tevékenységét tekintve, a közfoglalkoztatottak részt vesznek az értékgyűjtő munkában, segítkeznek az értékek felgyűjtésében, dokumentálásában és részt vesznek az értékek népszerűsítését szolgáló rendezvényszervezői feladatokban.

S. Z.: *A közfoglalkoztatottaknak egy képzésen kellett részt venniük. Ezen a képzésen nagyon hasznos elméleti és gyakorlati tapasztalatokat és információkat gyűjthettek, amiket kamatoztatni tudnak a nekik munkát adó szervezeteknél, intézményeknél. Meg tudják ítélni, hogy hasznos volt-e a képzés számukra?*

S. I.: Egy alkalommal volt lehetőségem részt venni a képzésen, ahol épp azt a feladatot kapták, hogy egy településre nézve állítsanak össze kulturális programokat úgy, hogy vegyék figyelembe a helyi sajátosságokat, szokásokat, értékeket. Az ott hallott ötletek igen kreatívak és előre mutatóak lehetnek, a feladatok szemléletformálóak voltak és segítették szakmai hozzáértésük fejlesztését.

S. Z.: *Egy kicsit térjünk vissza a helyi értékekre és az értékgyűjtő munkára. Valóban, Mezőberény élen jár az értékek gyűjtésében, a település honlapján olvashatóak azok az értéktár-bizottsági határozatok, ami egyfajta leltár már. A település életében az eddig gyűjtött értékek jelentik-e vagy jelenthetik-e azt, hogy településfejlesztés, gazdaságfejlesztés, turizmusfejlesztés indulhat el a településen?*

S. I.: Igen és nem. A humán erőforrásban most jól állunk, de sajnos

ez nincs hosszútávon biztosítva. Jelenleg még itt vannak a kulturális közfoglalkoztatottak, de ha a programnak vége lesz, visszakerülünk abba a nagyon szűk körbe, amit a művelődési központ, a hivatal, illetve a Népfőiskola Alapítvány jelent. A népfőiskola gyakorlatilag az életét tette fel erre a területre, és olyan pályázati forrásokkal is rendelkezik, amiből embereket is tud alkalmazni. Nagyon nehéz lesz nekünk olyan lendülettel folytatni tovább akár az értéktár bővítését, akár a turizmus irányába történő elmozdulásunkat, ami most ez alatt a 6 hónap alatt lehetséges volt. Az értékgyűjtés elindult, kialakítottuk azokat az eljárásrendeket, amelyek alapján a városban gyűjtjük, rendszerezük, véleményezzük az értékeket, és a képviselőtestület döntésére előterjesztjük. Ez lényegesen le fog lassulni akkor, ha nem kapjuk meg azokat a segítségeket, amik most rendelkezésünkre állnak. Sok terhet vettek le az állandó alkalmazottak válláról a közfoglalkoztatottak. Amennyiben a helyi kapcsolattartójuk megfelelően nyúlt hozzájuk, akkor olyan motivációval rendelkeztek, ami miatt megmozgattak mindent, még a hegyeket is arrébb püfölték, és az eget is bemeszelték.

Összességében az a tanulság a kulturális közfoglalkoztatásról, hogy ennél jobb dolog nem nagyon történt velünk az elmúlt években az önkormányzatnál. Ez az a program, ami ténylegesen komoly segítséget jelentett az önkormányzatnak, az intézményeknek, a civil szervezeteknek – a kulturális területet illetően. Bízunk a folytatásban.

SIKLÓSI ISTVÁN (1958) műszaki pályára készült, a műszaki egyetemre járt másfél évig, végül rádió-tévé műszerész szakmát tanult, amiben egy évet dolgozott, közben katonai szolgálatot teljesített. Ezt követően elindult a pedagógus pályán. Először tanítói, aztán testnevelői végzettséget szerzett, majd további szakirányú diplomát is. 25 évig dolgozott a mezőberényi 1. számú Általános Iskolában, ahol eleinte munkaközösség vezetői feladatokat látott el, később igazgató helyettesi, majd igazgatói munkakör betöltésére kapott felkérést. A két mezőberényi általános iskola összevonását követően egy békéscsabai magániskolában volt vezető. Tanügyi igazgatási szakértői tevékenységének köszönhetően elkerült a Dunántúlra két évre, ahol egy iskola újraindításával bízta meg a település vezetése. Visszatért Mezőberénybe, és megválasztották polgármesternek.

SAVOLT ZOLTÁN a Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán történelem-művelődésszervező, ifjúságsegítő szakon végzett 2009-ben. 2009-től a megyei módszertan területén dolgozott, jelenleg a Nemzeti Művelődési Intézet Békés Megyei Irodájának munkatársa.